

RECENZJE

Virgo Maria. Urbild der Kirche. Vorbild der geweihten Jungfrau,
red. M.L. Öfele, Be&Be-Verlag, Heiligenkreuz 2018, ss. 239.

W życiu tych, którzy w różnorodnych formach poświęcają się całkowicie i na zawsze Bogu w Kościele, centralną rolę odgrywa ich odniesienie do Bożej Rodzicielki. Zarówno mężczyźni żyjący w celibacie, jak i kobiety, które ofiarują się w dziewictwie Chrystusowi i składają ślub pozamałżeńskiej czystości, doświadczają w trakcie biegu swojego życia, jak niezwykle istotna jest ich wewnętrzna więź z Maryją. Dotyczy to również konsekrowanych dziewic. Właśnie im szczególnie poświęcona jest prezentowana praca zbiorowa. Składa się ona z jedenastu artykułów, w których dochodzą do głosu wybrane biblijne i teologiczne motywy, które dowodzą, że życie i posłannictwo konsekrowanych dziewic cechuje maryjne oblicze. Potwierdza to *Obrzęd konsekracji dziewic* i chrześcijańska sztuka.

W pierwszym artykule Ludger Schwienhorst-Schönberger nawiązuje do słów „Raduj się, Córa Syjonu!” z Księgi Sofoniasza 3,14, by ukazać, że Córa Syjonu jest obrazem zbawionego przez Boga Izraela. Nowy Testament, zwłaszcza Łukasz, odnosi ten obraz do Maryi. Jest Ona nie tylko historyczną osobą, lecz także personifikacją Izraela. W Niej została zwieńczona jego historia. Dlatego sławi Ona w *Magnificat* Boga za wielkie rzeczy, które uczynił nie tylko Jej, ale też Jej całemu narodowi. W tym sensie przekonuje, że ratunek może pochodzić jedynie od Boga. Więcej, jest Ona dowodem, że Bóg przychodzi zbawczo do swego ludu przez konkretne osoby.

W przedłożeniu Hanny-Barbary Gerl-Falkovitz jest natomiast mowa o trzech początkach w rozumieniu biblijnym: początku w dziele stworzenia świata, początku w dziele odkupienia i początku kresu dziejów, kiedy Syn Boży przyjdzie, by utworzyć „nowe niebo i nową ziemię”. W drugim z nich, w którym Chrystus dokonał odnowienia człowieka i stworzenia, szczególny udział posiada Maryja, Jego Matka. Umożliwiła Ona wyczekiwane przyjście Syna Bożego na świat i dzieliła z Nim całą Jego zbawczą misję. Z tego powodu stała się nam bardzo bliska, bo to, co doczesne, zostało przeniknięte w Niej tym, co nieskończone. Jej niepokalane poczęcie i wniebowzięcie są nie tylko prawdami maryjnymi, ale wskazują także na odkupioną ludzkość, „nowego człowieka”.

Trzeci artykuł, autorstwa Wolfganga Gottfrieda Buchmüllera, dotyczy Maryi jako figury Kościoła. Niewiele wnosi. Ukazuje, że jest Ona kluczem do pogłębionego rozumienia go jako przymierza, jakie Bóg zawarł ze swoim ludem. Maryja

jest Matką wierzących, która wskazuje im drogę pielgrzymowania w wierze i zachęca ich do pokuty i ustawicznego nawracania się.

Manfred Hauke, znany teolog i mariolog, w najobszerniejszym tekście odkrywa w Maryi Matkę i Prorokinię Bożego miłosierdzia. Najpierw nawiązuje do pieśni *Magnificat*, w której Maryja jawi się jako profetyczna postać. Następnie analizuje scenę wesela w Kanie, aby ukazać Jej macierzyńskie pośrednictwo i obecność pod krzyżem Syna, gdzie jako współcierpiąca jawi się jako „nowa Ewa” w dziele Bożego miłosierdzia. W dalszej kolejności autor prezentuje więź Maryi z Bożym miłosierdziem w rozumieniu Ojców Kościoła, teologii średnio-wiecznej i nowożytnej, a także wybranych papieży. Interesujący jest trzeci punkt artykułu, w którym dochodzi do głosu perspektywa systematyczna. Hauke wyjaśnia, w jakim sensie Maryja jest adresatką Bożego miłosierdzia, jego Królową i Matką, a także jak się mają względem siebie miłosierdzie i sprawiedliwość. Ostatni punkt posiada charakter bardziej praktyczny, ponieważ koncentruje się na objawieniach maryjnych, które przypominają o nieskończoności miłosierdzia Bożego i jednocześnie nawołują do pokuty i modlitwy jako odpowiedzi na nie.

Do rozważania Maryi jako wzoru Kościoła, zwłaszcza dla *virgines consecratae*, w świetle Ewangelii oraz liturgii zaprasza artykuł Barnabasa Böglego. W tym celu przywołuje on cztery wydarzenia z życia Maryi, które wyznaczają pola posługi Kościoła. I tak scena zwiastowania zwraca uwagę na fakt, że Kościół, tak jak Maryja, jest posłuszną służebnicą, która zanim się odda do dyspozycji Bogu, winna wsłuchiwać się uważnie w Jego słowo. Nawiedzenie przez Maryję Elżbiety obrazuje Kościół w jego misji miłości braterskiej. Z kolei narodzenie Jezusa z Maryi przekonuje, że tylko pokorny Kościół może być nosicielem pokornego Chrystusa do ludzi. Scena ofiarowania Chrystusa w świątyni jerozolimskiej uświadamia, że kto przynależy do Chrystusa, ten, podobnie jak Matka, ma udział w Jego męce. Okazuje się w sumie, że tekst posiada charakter popularnonaukowy. Przedkładane w nim myśli są – jak sam autor zaznacza – jedynie przypomnieniem treści dawno znanych.

Artykuł Marii Louisy Öfele na temat *fiat* Maryi i *fiat* Oblubienicy Chrystusa wskazuje na maryjne oblicze dziewictwa w życiu dziewicy konsekrowanej. Prawdę tę uwydatnia wyraźnie *Obrzęd konsekracji dziewic*. Ukazuje on *virgo consecrata* jako Oblubienicę Chrystusa, która – jak Maryja – staje się służebnicą Chrystusa w odpowiedzi na Boże powołanie. Kandydatki są wzywane w obrzędzie liturgicznym po imieniu, a nie gremialnie, i pytane o osobistą gotowość przyjęcia powołania. Ich zaślubiny, które są aktem wiary, wyrażają szczególną rolę kobiety w służbie Kościoła. Tak jak Maryja jest nierozdzielnie związana z Chrystusem i Kościołem, tak też dziewica konsekrowana. Jej życie bez odnie-

sienia maryjnego – kończy refleksje autorka – jest nie do pomyślenia ani na stałe nie do udźwignięcia (s. 136).

W siódmym tekście Ulrich Lindl powraca do hymnu *Magnificat* jako spotkania z Maryją i Jej wychwalaniem Boga za wszelkie rzeczy, które On Jej uczynił. Ukazuje on jednocześnie, jak głęboko Matka Jezusa była zakorzeniona w wierze swojego narodu – była jego dzieckiem. Zaufała bezwarunkowo obietnicom mesjańskim Starego Testamentu i dzięki temu mogła stać się bramą zbawienia, Arką Przymierza. W tym sensie jest Ona wzorem dla życia oddanego w pełni Bogu. Zachęca zwłaszcza do wielkodusznej i odważnej odpowiedzi na Boże powołanie.

Manuel Schlögl w tekście zatytułowanym *Córka, Matka i Oblubienica* prezentuje miejsce Maryi w nauce Kościoła. Czyni to dość pobieżnie, wręcz encyklopedycznie. Najpierw zaznacza, że mariologia przynależy zasadniczo do chrystologii. Pierwsze sobory wypowiadały się o Maryi w kontekście krystalizowania prawdy o Chrystusie. Z drugiej strony mariologię należy uznać za ukonkretnioną eklezjologię (s. 149). Nieco ciekawsza jest druga część artykułu, która wyjaśnia sens podjętych tytułów maryjnych. Dla autora miano *Córka* wypowiedzi prawdę o pochodzeniu Maryi z narodu wybranego, którego mesjańskie oczekiwania w Niej się spełniły. Tytuł *Matka*, którego zwykle używają wierni, oddaje Jej wstawiennictwo i wzorczość wobec nich. Z kolei określenie *Oblubienica* odsyła ku przyszłości, kiedy to Bóg będzie „wszystkim we wszystkich” (1 Kor 15,28). W Maryi spotykamy człowieka, jakiego Bóg zechciał w dziele stworzenia.

Następny artykuł przybliży przewodnie motywy nauki soborowej konstytucji *Lumen gentium* o Kościele i Maryi. Nicole Pitta zaznacza, że mają one kluczowe znaczenie dla rozumienia *virgo consecrata* (s. 162). Najpierw nawiązuje do obrazów Kościoła: sakrament zbawienia i Oblubienica Chrystusa. Na ich kanwie ukazuje, że jest on cały powołany do świętości. Dąży do niej na drogach wiary, aż po ostateczne jej osiągnięcie w chwale nieba. Przykładem w tym dziele jest dla niego Maryja. W Niej rozpoznaje on wszystko to, co jest dla niego właściwe (s. 175), a mianowicie, że powinien on być Oblubienicą Chrystusa. Dziewice konsekrowane są w nim szczególnie powołane, aby owo bycie Oblubienicą Chrystusa czynić reprezentatywnym.

Maria Louisa Öfele w swoim drugim artykule traktuje o Maryi jako „domu życia poświęconego Bogu”. W tym celu nawiązuje do słów Benedykta XVI, które głoszą, że „nosząc Błogosławionego, sama stała się Błogosławioną” (s. 185). Innymi słowy, dając światu Chrystusa, sama stała się dla świata błogosławieństwem. Jej dziewicze, oblubieńcze i macierzyńskie rysy są charakterystyczne dla konsekrowanych dziewcząt. Odnajdują one w Maryi swój pierwowzór. Ich życie i misja – tak jak Jej – są wyrazem wiary, której światło nie gaśnie całkowicie nawet w ciemnej nocy, bo Chrystus, który powołuje, pozostaje wierny danemu

słowu. Zakotwiczone w Nim czują się uzdolnione, aby iść do świata i stawać się dla niego błogosławieństwem.

Niezwykle interesujący jest ostatni artykuł. Wolfgang Vogl podejmuje w nim próbę analizy teologicznej jednego z najbardziej znanych obrazów późnego średniowiecza, który przedstawia rajski ogródek. Obraz ten jest poświęcony ofiarowanym Bogu kobietom, aby je inspirować w duchowym i dziewiczym powołaniu. Na pierwszy plan wysuwa się w nim Maryja w kręgu trzech dziewic. Motyw zamkniętego ogrodu (*hortus conclusus*) symbolizuje Jej dziewictwo, które w sposób typologiczny zapowiada *Pieśń nad Pieśniami*. Z kolei w trzech dziewicach autor dopatruje się kobiet, które w historii Kościoła wiodły życie poświęcone Bogu w dziewictwie: św. Cecylia, Barbara i Dorota. Zdaje sobie jednak sprawę z tego, że jego interpretacja obrazu nie jest jedyna ani wyczerpująca. Już w przeszłości doczekał się on wielu analiz. Warto jednak podejmować następne próby odczytania przesłania teologicznego prezentowanego obrazu, ponieważ służą one głębszemu oddaniu maryjnego odcienia konsekrowanych dziewic (s. 238).

Wszystkie artykuły, składające się na prezentowaną pracę zbiorową, są pokłosiem referatów wygłoszonych podczas sympozjum na temat maryjnego oblicza stanu dziewic poświęconych Bogu. Niektóre z nich ściśle nawiązują do podjętego tematu, inne luźniej, gdyż stanowią jedynie jego teologiczne tło. Mankamentem tych drugich są powtórki myślowe. Przykładowo kilka z nich nawiązuje do obrazu Maryi w kantyku *Magnificat*, powielając te same konkluzje. Kilka innych wspomina o miejscu i roli Maryi w Kościele, szczególnie jako wzoru dla niego, bądź powraca do soborowej mariologii zawartej w VIII rozdziale konstytucji *Lumen gentium*. Ponadto nie wszystkie artykuły mają charakter naukowych przemyśleń, ale są rozważaniami o profilu bardziej duchowym (zwłaszcza teksty B. Böglego i U. Lindla).

Przywołane uchybienia nie obniżają jednak istotnie wartości teologicznej recenzowanego dzieła zbiorowego. Służy ono bliższemu i głębszemu przyjrzeniu się w kontekście maryjnym stanowi dziewic poświęconych Bogu w Kościele. Stan ten współcześnie rozkwita, również w Kościele nad Wisłą. Dziewice konsekrowane łączą się szczególną więzią z Kościołem lokalnym, któremu służą z poświęceniem, choć pozostają w świecie. Są ponadto szczególnym znakiem eschatologicznym niebiańskiej Oblubienicy i przyszłego życia, w którym Kościół zazna pełni miłości do Chrystusa Oblubieńca.